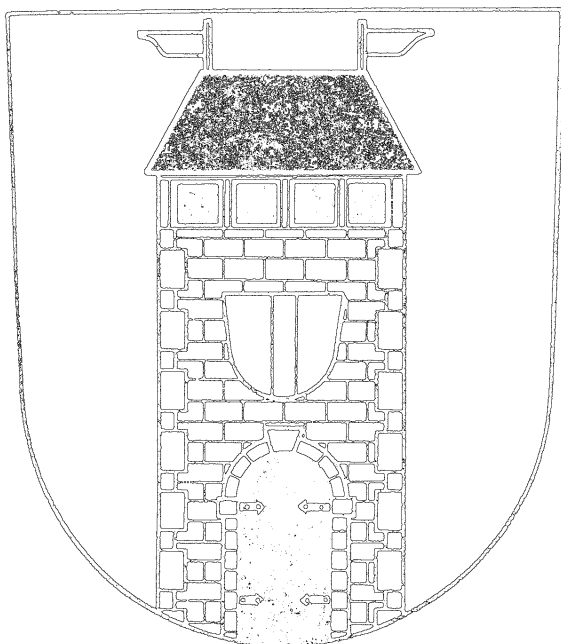

Budišovský zpravodaj

2/2002

INFORMACE OBECNÍHO ÚŘADU

Z jednání obecního zastupitelstva

Na prvním jednání na novém obecním úřadě (zatím v kanceláři starosty, zasedací místnost bude hotová do parlamentních voleb) dne 23. května 2002 zastupitelstvo obce Budišov rozhodlo o vyvěšení seznamu dlužníků za přípojky vodovodu a plynovodu na úřední desce způsobem podle platných zákonů. Zároveň byla vyřešena žádost okresního soudu o vybrání přísedícího.

Obecní zastupitelstvo vzalo na vědomí zprávu o investiční výstavbě – výstavbu parkoviště je nutné dokončit do 6. července, prostředky jsou na odbahnění rybníků, projekt a rekonstrukci základní školy bude zajišťovat firma Pozemstav.

Obecní zastupitelstvo schválilo vypracování investičního záměru na využití zámku (Evropský dům), podání žádostí na grantové programy kraje Vysočina, mj. na obnovu místní části Mihoukovice, projekt škola – centrum vzdělávání, obnovu vstupní brány na hřbitov, dovybavení obecního úřadu počítačem pro starostu, vyhotovení studie na rozšíření silnice 2. třídy v rámci evakuačních cest Jaderné elektrárny Dukovany. Schváleny byly i příspěvek hasičům na mistrovství ČR a hry Plamen dobrovolných hasičů i půjčka z Fondu rozvoje bydlení.

Obecní zastupitelstvo uložilo vypracovat seznam dlužníků za plyn a vodovod, řešení hygienických problémů při podnikání v obci stavebním úřadem, žádosti o výstavbu garáží vyřešit v rámci nového územního plánu obce, vyřešení nabídky služeb právní poradny.

Udělení obecního praporu

Parlament České republiky

Poslanecká sněmovna

2001

3. volební období

Rozhodnutí č. 97

předsedy Poslanecké sněmovny

ze dne 22. listopadu 2001

Podle § 5 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), a v souladu s § 29 odst. 3) zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, uděluji obci Budišov, okres Třebíč prapor.

(Popis a lepší vyobrazení obecního praporu jsme přinesli ve zpravodaji č. 4/2001.)

Předávání rozhodnutí z 21. ledna 2002 starostovi obce Ladislavu Pěťovi předsedou Poslanecké sněmovny Václavem Klausem

Svěcení uděleného obecního praporu proběhne při oslavách 60. let kopané v Budišově a otevření travnatého hřiště 6. července 2002. Podle pořadatelů bude program těchto oslav tento:

Oslavy 60 let kopané v Budišově Otevření travnatého hřiště Svěcení obecního praporu

9.00	Fotbalové utkání žáci (mladší a starší) Budišov A–Budišov B
10.30	Utkání dorostu Budišov–Stařeč
12.00–14.00	Den otevřených dveří na novém obecním úřadě
13.00	Utkání starších pánů Budišov–Budišov nad Budišovkou
14.00–14.30	Přenesení praporu z obecního úřadu ke hřišti
15.00	Svěcení praporu na hřišti a slavnostní zahájení oslav 60 let budišovského fotbalu
15.45	Předání čestných uznání za práci v Sokole
16.00	Utkání Budovatelé budišovského hřiště–budišovské ženy
17.15	Hlavní fotbalové utkání muži Budišov A–IFC Potential Squad for CC Cup 2002
19.00	Předpokládané ukončení Přestávky mezi zápasy budou vyplněny kulturním programem

Zvou Sokol Budišov, Obecní úřad Budišov, budišovští ochotníci

Upozorňujeme, že se tento program může v méně podstatných částech změnit!

Ale určitě teprve bude, ne tak, jak jsme se mohli 7. června dočíst v novinách nazvaných stejně jako náš mikroregion!

Videokazeta o Budišově

V současné době pan Libor Smejkal z Velkého Meziříčí v naší obci natáčí videokazetu o historii a současnosti Budišova.

Kazeta bude v prodeji od poutní neděle.

POUŤ V BUDIŠOVĚ BUDE V LETOŠNÍM ROCE V NEDĚLI 18. SRPNA

ZPRÁVY

Soutěžící i s porotou

„Slet čarodějnic“

Došlo k němu v úterý 30. dubna. Důvodem jejich „sletu“ byla volba té nej... z nich. Místem konání, po spanilé jízdě Budišovem, letos okořeněné barevnými dýmovnicemi, byl parket „Pod Hrázkou“. Zde je již očekávalo velké množství diváků, kteří před jejich příjezdem byli svědky volby miss malá čarodějnice.

Zvítězili a bavili se všichni. Závěrečným překvapením byl před bývalou poštou sice krátký, ale na naše poměry nevídaný ohňostroj.

Karel Pavlíček

Tři roky mikroregionu Horácko

6. ledna 1999 vznikl v Budišově projekt mikroregionu, který by sdružoval více obcí v zájmu společného postupu při projektování a realizaci akcí, které předpokládají vzájemnou sousedskou spolupráci. Projekt byl odsouhlasen ve Vladislavi 12. února 1999. Účast jednotlivých obcí v mikroregionu byla schválena na schůzích obecních zastupitelstev.

Ustanovení mikroregionu proběhlo na schůzi v Budišově 21. dubna 1999. Dne 7. května 1999 bylo sdružení Horácko-ekologický region zapsáno do registru sdružení právnických osob na Okresním úřadě v Třebíči. Název byl později změněn na Horácko-ekologický mikroregion. Na schůzi v Budišově 11. listopadu 1999 byla do mikroregionu přijata obec Zahrádka.

Mikroregion sdružuje 28 obcí třebíčského okresu: Budišov, Čikov, Číměř, Hartvíkovice, Hodov, Hroznatín, Kamenná, Kojatín, Koněšín, Kozlany, Nárameč, Okarec, Oslavička, Pozďatín, Přeckov, Pyšel, Rohy, Rudíkov, Smrk, Studenec, Studnice, Tasov, Tmava, Třesov, Valdíkov, Vladislav, Vlčatín, Zahrádka.

Území spravují 3 stavební úřady – Budišov, Náměšť n. Osl. a Třebíč. Evidenci obyvatel vede 6 matrik při obecních úřadech v Budišově, Rudíkově, Tasově, Vladislavi a městských úřadech v Náměšti n. Osl. a Třebíči.

V 33 sídlech mikroregionu žije celkem 9 494 obyvatel (SLDB 2001), z toho 4 734 mužů (49,9 %), nejvíce v Budišově 1 166. Z obcí je nejlidnatější Vladislav (včetně Hostákova a Střížova) 1 225 obyv. Nejméně obyvatel mají Klementice 31, z obcí Přeckov 64. Počet domů v mikroregionu je 3 140, nejvíce v Budišově 380, nejméně v Klementicích 19, z obcí v Přeckově 27. Průměrná hustota obyvatelstva je 44,4 obyv./km², největší ve Vladislavi 159,2 obyv./km², nejmenší v Přeckově 13,9 obyv./km². K české národnosti se hlásí 82,3 % obyvatel, nejvíce ve Vlčatině 96,6 %, nejméně v Třesově 61,4 %. K národnosti moravské se přihlásilo 13,0 % obyvatel, nejvíce v Třesově 38,6 %, nejméně ve Vlčatině 1,4 %. V celém mikroregionu žije 15 cizinců (0,2 %). Věřící jsou téměř výhradně římskokatolického vyznání (59,3 %), nejvíce (84,4 %) v Přeckově, nejméně (35,3 %) ve Valdíkově. 5 farností je sdruženo do Třebíčského děkanství, vzniklého spojením s bývalými děkanstvími Přibyslavickým a Náměšťským, 3 farnosti nově sdružuje děkanství Velkomeziříčské. Bez vyznání je 25,5 % občanů mikroregionu, nejvíce (54,9 %) ve Valdíkově, nejméně (3,1 %) v Přeckově.

Mikroregion Horácko se rozkládá na ploše 214,02 km². Nejrozsáhlejší katastrální území má Tasov – 13,71 km², největší plochu z obcí zaujímá Vladislav (včetně Hostákova a Střížova) 18,50 km², nejmenší katastrální území tvoří Klementice 0,65 km², z obcí mají nejmenší výměru Kozlany 3,12 km².

Nejvyšší bod mikroregionu tvoří vrch Na Bučných v kat. území Hroznatín (640 m) v Bítešské vrchovině. Nejnižším bodem je řeka Oslava na rozhraní kat. území Zahrádka, Ocmance a Naloučany (369 m).

To je stručná charakteristika mikroregionu.

K čemu máme mikroregion Horácko?

V roce 1999 se podařilo všechny obce vybavit novými počítači a ve čtyřech školách (Budišov, Rudíkov, Tasov, Vladislav) byla vybudována či zdokonalena počítačová síť s napojením na Internet. Do plného provozu byla veškerá technika uvedena v roce 2000, kdy některé obce získaly i nové ekonomické programy pro počítače. V témže roce vypracovala firma GaREP Strategický plán rozvoje mikroregionu Horácko, který bude sloužit jako podklad pro žádosti o dotace pro obce mikroregionu.

V roce 2001 rada mikroregionu schválila podporu žádostí o dotace na rekonstrukci kulturního domu v Číměři na víceúčelovou budovu a na nadstavbu objektu školy – rekreační ubytování pro turisty v Hodově. Podobně se mikroregion angažuje i na zajišťování projektu bydlení Satelit II v Trnavě. Také se pracovalo na přípravě pro zpracování urbanistické studie veřejných prostranství obcí studenty VUT Brno, fakulta architektury. Rada rovněž iniciovala vypracování projektu na vyznačení cykloturistických tras v prostoru mikroregionu Horácko. Pracovalo se na projektu multifunkčních datových sítí, který bude v budoucnu využit pro jejich vybudování.

V průběhu roku 2001 získaly všechny obce mikroregionu od okresního úřadu bezplatně ortofotomapy (letecké snímky v souřadnicové soustavě základních map) katastrálních území ze srpna roku 2000. Pro větší obce byly s výraznou slevou zajištěny prohlížečky map, které umožňují propojení těchto snímků s ostatními digitálními mapami v majetku obcí, zejména s údaji katastru nemovitostí. Některé obce si již obstaraly tyto

mapy a databáze na katastrálním úřadě. Přípravuje se obstarání údajů katastru i pro další obce tak, jak je bude katastrální úřad vyhotovovat. Rovněž se připravuje doškolení uživatelů prohlížeček map. Vše se organizuje pro celý mikroregion.

V roce 2002 získal mikroregion dotace pro cykloturistické trasy. Dopracování projektu se ujala Střední odborná škola v Telči, jejíž studenti se budou podílet i na vybudování tras. Podle velikosti prostředků se vyznačí trasy Třebíč–Trnava–Nárameč–Hodov–Velké Meziříčí a Velké Meziříčí–Oslava–Tasov–Naloučany–Náměšť nad Oslavou. Další dotace získala obec Smrk pro hovornu.

To vše jsou zatím jen začátky. Pracuje se na projektech, připravují se ekologické aktivity, zpracovávají se žádosti o dotace. Po obdržení dalších dotací proběhnou realizace větších projektů, které nebude možné provést jednotlivými obcemi, zejména těmi menšími, a mikroregion to vše umožní lépe.

Ladislav Dokulil

Den muzeí

proběhl na budišovském zámku 18. 5. 2002. Letos se na svou odpovědnou práci průvodců velmi pečlivě připravilo 22 žáků budišovské školy. Svým výkladem potěšili a poučili 213 návštěvníků.

Na další spolupráci se těší průvodkyně

Jana Pavlíčková

Červen – měsíc myslivosti a ochrany přírody

Stalo se již tradicí, že v měsíci červnu Vás informujeme o činnosti místního Mysliveckého sdružení Budišov.

Hlavní činností je celoroční péče o volně žijící zvěř a její prostředí. Dále se myslivci aktivně zapojili do činnosti v obecních lesích, a to sázením stromků – 1 600 ks, opravou oplocenek a pomocí při rekultivaci skládky Na výhonech vysázením 8 000 stromků.

Na den 2. 7. 2002 od 17 hodin připravujeme pro děti Dětské odpoledne na Věteráku se soutěžími o přírodě, střelbou ze vzduchovky a s občerstvením.

Pro dospělé uspořádáme v listopadu tradiční Poslední leč v sále základní školy.

Za MS Budišov Milan Doležal, Petr Piňos

Krajské kolo junácké soutěže v Budišově

Chata budišovských myslivců na Věteráku poskytla místo pro start a cíl krajského kola Závodu světlušek a vlčat. Po trati směrem k Novému rybníku se v sobotu 1. června 2002 s maximálním úsilím pohybovalo devět šestičlenných hlídek vlčat, osm hlídek světlušek a pět hlídek mimo soutěž. Zvítězily světlušky i vlčata z Jihlavy, ale i dvě budišovské hlídky podaly mimo soutěž celkem dobrý výkon. Pro nás je ale nejdůležitější, že práce pořadatelů ze střediska Budišov byla hodnocena známkou nejvyšší kvality.

Ladislav Dokulil

Z FARNOSTI

Sbírka na opravu budišovských varhan

Budišovské varhany budou potřebovat generální opravu, jejíž náklady nejspíše překročí částku 200 000 Kč. Protože tak velké prostředky pro takové účely v pokladně farnosti nejsou, bude třeba je vybrat mezi farníky i ostatními příznivci chrámové hudby. Prosíme všechny, kdo mají rádi chrámovou hudbu a mohou jakýmkoliv obnosem přispět, aby tak učinili v sakristii budišovského kostela, v kostele do k tomu určené pokladničky, nebo na za tím účelem založený účet České spořitelny (pobočka Budišov) číslo:

3117106718, spec. symbol 1041

Odměnou všem přispěvatelům bude kvalitnější zvuk budišovských varhan. Myslím si, že pro farnost, jako je budišovská, by neměl být problém vybrat mezi sebou dostatečný obnos. Jestliže se podle posledního sčítání lidu v naší farnosti k římskokatolické církvi hlásí 838 občanů, stačilo by, aby každý z nich věnoval denně na konto varhan jednu jedinou korunu – a varhany by byly do roka opravené. Měli bychom stát o lepší stav varhan, zvláště když teď máme takového vynikajícího varhaníka, jakého máme. Ostatně, přečtěte si bližší pohled na naše varhany právě od něj.

Ladislav Dokulil

Budišovské varhany

Varhany postavil František Holčapek v roce 1951 jako náhradu za dosluhující mechanické varhany. Ty byly zřejmě jednoduše manuálové a měly asi 8 až 10 rejstříků. Nynější varhany jsou pneumatické, mají 2 manuály a 21 rejstříků.

Opravy v letech 1990–2001

Rok 1994

V červenci roku 1994 proběhla asi desetidenní oprava. Jednalo se o vychytání nejhorších much. Opravu provedl Karel Hajman s kolegou. Kluci vlezli do měchu, pospravili hrací stůl, který už musel být jako řešeto. Aspoň podle těch zvuků, co z něho šly po nastartování motoru. Bylo provedeno celkové doladění varhan, protože některé rejstříky dost tahaly za uši. Varhany byly ošetřeny proti červotoči, brouk se pustil do krytu 8' v horním manuálu. Oprava stála asi 10 000 korun.

1995–1997

Moje průzkumné období. Celkem se nedělo nic důležitého, občas jsem doladil píšťalu, mezitím jsem byl taky na vojně, ale jinak celkem nuda. Proběhly pokusy vyladit spodní manuál (srpen 1997), pokus skončil tak, že horní manuál byl nalaďen jinde než spodní. První poznatek: celkové ladění varhan se hýbe podle počasí, je nutno ladit podle nějakého rejstříku. Pokud se ladí podle kláves, je potřeba klávesy doladit na aktuální stav. Aby půlka rejstříku nebyla níž než druhá polovina, kterou jsem ladil po čtrnácti dnech.

Rok 1998

Konečně první pořádná oprava. Byl rozebrán horní manuál. Měl jsem na to týden času na jaře o dovolené. Celkem by to šlo, jenže jsem ještě rozebíral pedál, který jsem po večerech šmirgloval. Kluci fechtlovníci mi děsně pomohli s vyházením píšťal horního manuálu. Udělali jsme řetěz a píšťalky šly z ruky do ruky. Do čtyř hodin nebylo co vyhazovat. Potom jsme naložili pedálnici na káru, kluci našlápli simála a ten, co seděl

vezdu, držel ucho od káry. Pedál dovezli do Nárámče a mně nastala zábava po večerech. Obrousit všech 30 pedálů. Až to bylo hotové, hodil jsem to k místnímu truhláři. Ten to nastříkal lakem na schody. Pultóny namořil na tmavohnědo. Pedál jsem v sobotu odvezl na káře zpátky do Budišova. Mezitím jsem vyprášil skříň horního manuálu a všecko ze dřeva jsem natřel červostopem. Pak jsem píšťalky dával zpátky a průběžně je ladil. Zase jsem měl horní manuál naladěný jinak než spodní. Do čtrnácti dnů jsem vybavil pedál zářivkovým osvětlením. Abych se revanšoval truhláři, zaplatil jsem mu lak, který na to vyplácal, a pak jsem mu pomohl skládat cihly ve Valdíkově. To zrovna naši hokejisti v Naganu porazili Kanadu na trestných střeleních.

3. až 8. srpna 1998 proběhla oprava spodního manuálu. Část dřevěných píšťal byla natřena proti broukovi. Trochu jsem to sladil s horním manuálem. Tady jsem poprvé ladil Mixturu. Poznal jsem, co je to repetice. Oprava proběhla v rámci jednoho týdne od pondělí do pátku. Z té doby se taky datují tanky na hracím stole. Vojáčky přibyli o rok a půl později.

Rok 1999

První ročník prázdninových oprav varhan „Demolice 1999“. Došlo ke kompletnímu vyházení píšťal, co bylo dřevěné, se opět natřelo červostopem. Proběhlo celkové sladění varhan. Došlo i na intonaci píšťal principálu 8'. Ta plastelína stále ještě drží. Píšťaly dostaly ostřejší zvuk a už tolik nešumí. Do opravy se zapojili hostující varhaníci: Jiří Sladký, Pavel Maxa a Štěpán Pražák. Asi za měsíc byla provedena oprava píšťal rejstříku subbas 16'. U starých ladicích špuntů mi při ladění zůstával držák v ruce. Oni to udělali z nějakého javoru nebo co, a ten broukovi zvláště chutnal. Tady opět děkuji našemu truhlářství v Nárámči za výrobu nových špuntů. Mimochodem, držáky jsou tentokrát z dubu. Ten už broukovi tolik chutnat nebude.

Michal Kročil

(Převzato s menšími úpravami z

www.mujsweb.cz/www/tankista/varhany/budisov.htm,

kde jsou i velmi zajímavé obrázky.)

Z HISTORIE

Vzpomínka na učitele

*„Uděláš-li někomu dobrodiní,
vpiš to v desky květinové – to jest
zapomeň na to!
Udělá-li tobě někdo dobrodiní
vpiš to v desky mramorové – to jest
pamatuj na to stále!“*

Tyto krásné a moudré verše mně napsal do památníku Msgr. Aug. Kratochvíl před šedesáti lety a dodnes je nosím ve své duši. V mramorových deskách je zapsána práce budišovských učitelů a my, jejich žáci, je nosíme ve své paměti až do smrti.

Otevřeli nám bránu vzdělanosti – naučili nás psát, číst, počítat, věřit v Boha, poznávat svět, milovat svou vlast, historii, umění, zpěv i hudbu. Tvarovali naši dětskou duši jako umělec pracující s tvárnou hlinou a my si to ani neuvědomovali. To vše jsme pochopili až mnohem později. Od roku 1937 až do roku 1946 učili v Budišově tito učitelé:

Msgr. A. Kratochvíl, P. Karel Handlíř, pan řídící F. Zejda, M. Mikulášková, V. Čapková (Bednářová), M. Čechová (Davidová), M. Schäfer, M. Tvarůžková a J. Špak – všichni na obecné škole.

Školní rok 1943–44, III. třída (fotografie z archivu Františka Hanzla)

Od vrchu, stojící zleva:

Eda Kratochvíl, František Musil, Jiří Kavalec, Oldřich Svoboda, Karel Kafka, Zdeněk Čihal, František Dvořák, František Šoukal a ?

Druhá řada shora, zleva:

Vlasta Bednářová, Zdeňka Komínková, Marie Pochopová, Marie Machátová, Marie Horáková, Květa Nováčková, Mirka Tillmanová a Marie Vítová

Třetí řada shora, zleva:

Jana Rousová, Edita Dufková, Marie Nováčková, Marie Ošmerová, Věra Vítová, Jindra Dvořáková, Marie Večeřová, Božena Nováčková, Heda Prokopová a Marie Rybníčková

Učitelé zleva:

Antonín Nováček – přírodopis a dějepis, František Šoukal – čeština, P. Karel Handlíř – náboženství, Josef Pochop – ředitel, Josef Liška – němčina a tělocvik, Vlasta Čapková – chemie a fyzika, Anna Mejzliková – ruční práce a Josef Zelinka – matematika a kreslení

Poslední řada, sedící zleva:

Ladislav Vrba, František Jura, František Nováček, Jaroslav Vrba, Zdeněk Bednář, František Hanzl, Standa Brabec, Mirek Sitta a František Kopuleť

Obecnou školou jsme propluli pod laskavým vedením pana řídícího Františka Zejdy a hodných učitelek. V obecní škole bylo vyučování až do 15.30 hod. s polední přestávkou, ve čtvrtek bylo volno. Žádné obědy nebyly a na svačinu si každý nosil dva krajíce chleba se sádlem nebo máslem, po neděli buchty a na podzim jablka, hrušky a švestky. Žízeň se zaháněla vodou, která se napumpovala pumpou v chodbě. Šatny nebyly, kabáty se věšely ve třídě. Topilo se v železných kamnech uhlím. Úklid školy a zvonění prováděl školník pan František Hanzl.

V roce 1940–41 byla zavedena měšťanská škola a v ní vyučovali J. Špak, J. Zelinka, A. Nováček, J. Liška, F. Šoukal, J. Pochop, F. Blažek, M. Kazdová, V. Beránková, M. Wolfanová a F. Smrček.

Nastoupili noví učitelé i noví žáci z okolních škol. Změnila se vyučovací doba bez polední přestávky a vyučování končilo ve 14 hodin. Škola byla i v sobotu do 12 hodin. V měšťanské škole bylo již učivo náročnější a dlouho trvalo, než jsme si zvykli na to, že každý předmět učí jiný učitel a má jiné požadavky i formu vyučování. Bylo to v době 2. svět. války, žili jsme v Protektorátu Böhmen und Mähren a vládli Němci.

Vyučovací osnovy byly silně okleštěny, nesměla se vyučovat česká i světová literatura a zeměpis i dějepis byl upraven dle německých směrnic. Povinně se vyučovala němčina. Zpívala se pouze česká hymna, pak německá včetně nacistické Die Fahne hoch. V učebnicích se tuší zaškrťavala jména našich presidentů, historiků, spisovatelů a významných osobností našeho národa. Záleželo na samotném učiteli, jak dodržet předpisy a přitom vysvětlit žákům, jaká je pravda.

Po skončení války se v učení dohánělo vše, co bylo zakázáno. Jak rádi jsme poslouchali Homérovy řecké báje, které nám vyprávěl František Smrček, jak jsme prožívali Odysseova dobrodružství z trojské války a jeho cesty do rodné Ithaky. Konečně jsme mohli vidět mapu Ameriky a celého světa.

V červnu 1946 budišovská škola dostala státní vyznamenání za vynikající pedagogickou práci. Čestné uznání jsem osobně převzala od ministra školství Zdeňka Nejedlého a přivezla do budišovské školy. Z celého třebičského okresu toto vyznamenání obdrželo pouze 5 škol včetně Obchodní akademie Třebíč. Visí ještě toto čestné uznání v ředitelně nové školy, nebo skončilo v odpadcích – toť otázka. Poslední školní rok 1945–46 utekl velmi rychle a najednou jsme školu opustili. Mnozí šli studovat na střední školy, jiní šli do učení, mnozí zůstali v zemědělství.

Teprve na střední škole jsem ocenila znalosti českého jazyka, jak nás to naučil češtinář František Šoukal. Lepšího češtináře na střední škole jsem nepoznala. Také matematik pan Josef Zelinka nás dobře připravil na vyšší studium, základy matematiky jsme znali velmi dobře. Mnohokrát jsem jim v duchu děkovala. Stejně tak vděčně vzpomínali i moji spolužáci.

Mimo paní učitelky Marie Kazdové nejsou již jmenovaní učitelé mezi námi. Zaslouží si všichni vzpomínku žijících pamětníků.

To vše přináším Panu učiteli s poděkováním a láskou.

Věra Guthová

Madona-Immaculata

V rámci Rakouska-Uherska krystalizuje česká i moravská společnost, po celé 19. století probíhá proces uvědomování si národní identity. Nezastupitelnou roli sehrálo jedinečné dílo F. Palackého „Dějiny národa českého v Čechách a na Moravě“. Výstavba Národního divadla v Praze je úkolem celonárodním, jehož realizace stmeluje lid. Obyvatelstvo našich historických zemí se organizuje politicky a kulturně v takových uskupeních, jako je Sokol, Hlahol, Umělecká beseda i jinde. Jsou zakládány osvětové a svépomocné spolky, knihy a tisk šíří cenné informace. Také na moravský venkov proniká touha po větší vzdělanosti, i zde dochází k naplňování představ o lepším a kvalitnějším životě.

Budišovský výpomocný spolek „Včela“ byl založen r. 1871 jako uskupení ku prospěchu potřebným i obci, jeho náplň je poměrně široká, odvíjí se od života v městečku a je modifikována potřebami vyplývajícími z dění v něm. U vzniku spolku stála tehdy dvojice mužů: budišovský farář P. Jan Klippel a správce velkostatku Emil Silvestr. Posledně jmenovaný byl jeho dlouholetým předsedou. Za svého trvání tato skupina místních občanů vykonala mnoho činů pro obecné blaho. Spolek „Včela“ podporoval chudé žáky, několikrát pořídil bohatý vánoční stromek, daroval také finanční prostředky na opravu místního chrámu, např. r. 1885 to bylo 90 zl., farní knihovna tehdy obdržela částku 50 zlatých. Náplní spolkové činnosti se staly i úpravy sadů a veřejných prostranství v městečku. Roku 1881, kdy došlo k oslavám sňatku korunního prince Rudolfa s dcerou belgického krále Leopolda II., princeznou Štěpánkou, se všichni přidali k myšlence předsedy spolku E. Silvestra a nadučitele Jana Tvarůžka přivítat a pozdravit tuto událost zkrášením obce. Byly založeny řádné cesty za školou a „na spodním konci“, také místní komunikace na vrchu za Svatou Trojicí se dočkala obnovy. Vysazují se četné stromy, lipky a javory a u silnice i akát. Spolek také podporoval rodiny, kterým vyhořela usedlost, přispíval chudým a nemocným, pro školu a kostel pořizoval prapory. U příležitosti patnáctiletého trvání spolku se pořádají slavné služby boží. Chrám tehdy od něj obdržel nádherný ornát v ceně 280 zlatých. Hlavní náplní budišovského uskupení zůstává dobročinnost a obecný prospěch.

Stromy na návrší vyrostly, některé už neexistují, cesty byly od té doby několikrát obnoveny, lidé, kterým spolek pomohl, dávno nežijí. Činnost „Včely“ upadla v zapomenutí. Jeden počin spolku, jak lze doufat, přetrvá i časy budoucí...

V sedmdesátých letech 19. století se nacházely v Budišově celkem tři plastiky zobrazující P. Marii. Nejstarší dvě byly z doby gotické, jedna náležela chrámu a druhá stála na kopečku před starou školou. Na hlavním oltáři kostela bývala mariánská socha od výstavby chrámu ve 14. století jako symbol hlavního zasvěcení kostela. V době baroka byla doplněna dvěma adorujícími anděly a obrazem s námětem „Nanebevzetí P. Marie“, který zakrýval celé střední okno presbyteria chrámu. Při požáru r. 1850 došlo k rozsáhlému poničení obrazu. Později za působení P. Klippela byla přemístěna socha sv. Gotharda z vedlejší kaple na hlavní oltář, její původní místo potvrzuje nedávno odkrytá freska zadní stěny kaple s vyobrazením umírajícího světce. Další gotická socha Madony z pahorku před školou byla ve velmi špatném stavu. Třetí, tehdy nejmladší, mariánská plastika z konce 20. let 18. století je stále na svém původním místě v nice vestibulu zámku. Nová socha Madona-Immaculata z r. 1883 pořadí dané vročením sochy změnila. Zámecká plastika je nyní nejstarší, gotická oltářní socha zmizela neznámo kam. Pro

chrám byla pořízena P. Maria lurdská a dne 15. srpna 1880 za asistence P. Karla Bezstarosti posvěcena P. Janem Nepomukem Klipplem. Světící kněz působí tehdy jako arcikněz Jihlavský a děkan Velkomeziříčský, budišovskou farnost vedl po dobu 18 let (1860–1878). Socha P. Marie z hořického pískovce z r. 1883 na prostranství před farou se stává nejmladším mariánským vyobrazením a je tomu tak až po dnešní čas. Byla pořízena nákladem výpomocného spolku „Včela“, nejvíce se o ni zasloužil jeho předseda Emil Silvestr. Pod hranol podstavce sochy byl zbudován pevně stavěný trojhran z kamene a lemován umělecky provedeným zábradlím. Celá tato úprava stála 160 zlatých.

Madona Immaculata z r. 1883 v Budišově, původní orientace

Na slavnost Jména P. Marie dne 9. září 1883 sochu posvětil za velké účasti lidu děkan P. J. Klippl z Velkého Meziříčí. Tento kněz nezapomíná na svou někdejší farnost a zúčastňuje se všech důležitých aktů spojených s kostelem či svěcením nových soch. Také příslušníci budišovské šlechty nechtějí stát stranou. Paní Klementina hraběnka z Pöttingů, žijící v řeholním domě na Hradčanech v Praze, věnovala před sochu pěknou lampu s přáním, aby svítila vždy v sobotu a o mariánských svátcích večer.

Teprve později po dostavbě nové školy r. 1887 nechal upravit ředitel velkostatku E. Silvestr celé okolní prostranství. Byl použit zbylý kámen ze stavby školy a jím obrouben pahorek před školou. Z důchodu spolku „Včela“ se pořídilo deset kamenných schodů 4,1–4,3 m dlouhých. Jejich položením a úpravou podesty ve středu schodiště vzniká důstojná přístupová cesta nejen k soše P. Marie, ale i k chrámu a faře. Byla tehdy hojně používána lidmi z městečka a školními dětmi, všichni se ke kostelu přibližovali jako pěši, jen návštěvníky ze zámku občas přivážel kočár. P. Maria s Jezulátkem je vítala obrácena čelem k městečku.

Provedené práce nadchly nejen budovatele, ale i ostatní obyvatelé. Tehdy se uvažovalo o obdobné úpravě pahorku s Nejsvětější Trojicí. Další schodiště mělo usnadňovat přístup pro zbožné rozjímání u sochařského zpodobení mnohých svatých, kteří byli vybráni jako ochránci Budišova a jeho obyvatel. Ještě v období mezi dvěma světovými válkami se konala vždy 16. května procesí s pobožností u sochy sv. Jana Nepomuckého. Tehdy bývalo celé prostranství oploceno a průvod přicházel od kostela horní brankou. K vybudování schodiště nedošlo, lid pozbyl zbožnosti a volně přístupný pahorek slouží po léta omladině k zinním radovánkám. Dole pod Sv. Trojicí byl zbudován památník padlým občanům v obou světových válkách.

Palladium (záštita) země české, gotický reliéf Panny Marie ze Staré Boleslavi z přelomu 14. – 15. století

Doba gotiky přinesla a rozvinula u nás ikonografický typ Madony s Jezulátkem, který pak na základech daných plastickými vyobrazeními a také malířskými uměleckými díly zaznamenal velké rozšíření v době baroka. Gotické památky, zničené za doby husitské, ale i v době josefinského osvícenství či v 19. století poznáváme prostřednictvím jejich ohlasů v dobách pozdějších. Roku 1632 protestantští Sasové za vpádu do Čech vystavují veřejné potupě ukořistěný reliéf Staroboleslavského Palladia (záštity) české, právě tento čin zadal podnět k postavení prvního Mariánského sloupu v Čechách a nepřímo i k rozvoji barokního kultu Immaculaty. Jan Jiří Bendl se svými pomocníky vytvořil monumentální dílo s objemově sevřenými, a přece dramatičticky hybnými dvojicemi postav r. 1650–1652. Sloup stával ještě začátkem 20. let minulého století na Staroměstském náměstí v Praze. Po jeho zániku se některé sochařské části dostaly do lapidária Národního muzea. Dnes Společnost pro obnovení Mariánského sloupu v Praze připravuje jeho obnovení. Bendlovo dílo se stalo vzorem pro podobné mariánské sloupy, které od sedmdesátých let 17. století začaly oživovat náměstí venkovských měst. Immaculata představuje vyobrazení Marie-prosebnice, je vždy bez dítěte, má sepjaté ruce a prosí Boha o ochranu před válkou, neštěstím a především morem. Plastika stojí na zeměkouli, kolem níž je ovinut nepřítel lidstva – had a sama světice ho svou nohou ničí. Tyto dva odlišné ikonografické typy (gotická Madona s dítětem a Immaculata) nebyly

směšovány. V Budišovském zámku se kolem r. 1727 objevuje ve své době ojedinělá práce záhadná i sochařským provedením, která představuje jedno z prvních uměleckých děl, v němž jsou sloučeny oba typy. Zámecká mariánská plastika nepochybně inspirovala objednavatele i tvůrce obdobného sochařského ztvárnění před kostelem v Budišově, neboť nelze předpokládat, že by původní gotická socha představovala spojení obou možností.

Tvůrce nové budišovské Madony-Immaculaty Čeněk Sucharda uplatnil v tomto díle klasický princip, poplatný tvorbě 19. století. Korunovaná postava Královny nebes působí vyváženě. Šat P. Marie je zpracován jednoduše, jeho záhyby se šíří z pravého boku pod dítětem radiálně směrem k levému lehce pokrčenému kolenu. Pravá bosá nožka světice přišlápla hada za hlavou, v níž drží svědce pramáti Evy list s plodem z ráje. Jezulátko má bohatší jemně propracovanou drapérii a nachází se v poloze málo vídané, čelem k divákovi a na rozdíl od do sebe uzavřené matčiny postavy s kolemjdoucím komunikuje gestem žehnající pravé ruky. Toto pojetí Mariina Syna a detail u hlavy hada je čímsi výjimečným.

Čeněk Sucharda byl příslušníkem staré řezbářské a sochařské rodiny z Nové Paky se širší působností. Významným umělcem z tohoto rodu se stal Stanislav Sucharda (1866–1916), jeden z prvních žáků Myslbekových, pozdější profesor medailérské školy a předseda uměleckého spolku Mánes. Jeho nejznámější dílo, které vytvořil společně s bratrem Stanislavem, je pomník Palackého v Praze (dokončen r. 1912) a apoštolové Pražského orloje. J. Sucharda, další příslušník starší generace sochařské rodiny na Novopacku, vyhotovil pro budišovský Sbor dobrovolných hasičů sošku sv. Floriána. Za svou práci obdržel 16. 10. 1891 čtyřicet zlatých. Zakladatelem hasičského sboru byl opět ředitel velkostatku Emil Silvestr, předsedou se stal JUDr. Richard Baratta, ve výboru působili i místní občané: J. Kašpar, V. Machát, A. Svoboda, F. Zezula a kněz K. Bezstarosti. Zase se setkáváme se jmény iniciátorů četných aktivit v Budišově, věnovali nezištně mnoho času ve prospěch obce a jejích obyvatel.

Madona-Immaculata dostala barevnou polychromii, obdobně jako sochy dvou uměleckých epoch gotiky a baroka. U nejstarších Madon vidíme dvě základní barvy – červenou a modrou. Poměrně často se objevuje v gotice plášť v červené barvě, modrá bývá na jeho rubu či vespod. Později modrá jako barva královská pokrývá častěji Mariin plášť či vrchní ošacení. Barva v umění má svoji symboliku, vyjadřuje nejen hodnotu vizuální, ale i ideovou. Starší občané mají v paměti právě tyto barvy, dotvářející budišovskou sochu i jejich pravidelné obnovování.

Po náročných opravách kostela a fary koncem minulého století došlo z iniciativy P. Jana Slabého (1972–1992) také k renovaci mariánské plastiky. Socha je zbavena nátěrů a restaurována. Dne 16. září 1990 byla povýšena na žulový sloup, zhotovený kamenickým mistrem Josefem Mácou z Lovětína u Třeště. Před sochou je obnoveno věčně světlo jako připomínka daru hraběnky Klementiny z Pöttingu. Do původního podstavce byly vloženy mramorové destičky se zlacenými nápisy. Vpředu čteme prosbu k P. Marii-ochránkyni: „Maria – stůj při nás – v každý čas“. Nápis vzadu připomíná historii sochy: „Tato socha – z r. 1883 – od Čenka Suchardy – nahrazuje gotickou – z 15. stol. – obnovena a povýšena na sloup – L. P. 1990“.

Novou úpravu navrhl Ing. arch. Josef Hyzler z Prahy, znalec románské a gotické architektury. Mariánská plastika je nově orientována směrem ke kostelu. Důvodem

otočení sochy byla skutečnost, že schodiště je nyní málo využívanou přístupovou cestou, návštěvníci chrámu a hřbitova přicházejí či přijíždějí po komunikacích. A tak Jezulátko v náručí P. Marie žehná účastníkům bohoslužeb při jejich odchodu. Činí tak již po dobu pěti lidských pokolení.

Madona Immaculata v Budišově po obnově r. 1990 povýšena na sloup a nově orientována

(Práce vznikla za použití archivních materiálů, farních kronik, zápisů P. Karla Bezstarosti, poznámek P. Jana Slabého a rozhovor s ním.)

Poznámka

U dobových názvů a titulů je ponechán jejich tehdejší pravopis.

– sch –

Z historie mlýnů na řece Oslavě

Voda jako jedna z hlavních složek životního prostředí je od začátku spojena s životem člověka. Proto také lidé od nepaměti budovali svoje sídla u vodních toků nebo jezer. Dávná i současná svědectví nám dokazují, jak lidé dovedli po staletí využívat sílu vodních toků. V době středověku měla každá obec, pokud ležela na vodním toku, vybudovaný alespoň jeden mlýn.

Za mlýny na řece Oslavě v romantickém údolí nad osadou Oslavou se třeba můžeme vydat na turistický výlet pěší či na kolech. Do osady Oslavy se dostaneme z Budišova po modře značené cestě podél potoka Oslávky.

V osadě bývaly dva mlýny, první, panský s pilou, na potoce pod bývalým panským dvorem a druhý mlýn na řece nad osadou Oslavou. Mlýn byl nazýván Pirochtovým. Mlýn na potoce Oslávce je značen přímo v Oslavě na starých mapách okresu velkomeziříčského a také v „Zemských deskách moravských“ o obci Oslavě. V roce 1561 se hovoří o mlýnech v množném čísle.

V Oslavě býval panský dvůr zvaný zámeček. Na kopečku pod ním stojí u potoka o samotě dům (nevelká přízemní stavba připomínající staré zašlé časy). Dnes slouží jako rekreační chalupa. Jeden

starší pamětník vyprávěl o tom, jak v mládí slychal od otce, že nedaleko výše zmíněné chalupy stávala ještě asi v 19. století panská pila. Náhon pohánějící pilu dlouho přetrvával. V těch místech býval pravděpodobně i mlýn, zůstala pouze pila, která byla časem také zrušena. Zmínovaná chalupa bude zřejmě pozůstatek tohoto objektu. Jak to skutečně bylo, to se již nikdy nedozvíme.

K dalšímu mlýnu se vydáme z Oslavy po žlutě značené cestě proti proudu řeky Oslavy a asi po 1 km staneme proti Pirochtovu, později zvanému Řihákovu. (Nezaměňujme ho s Řihákovým mlýnem pod Dolními Heřmanicemi.)

První písemná zmínka o Pirochtově mlýně je z roku 1447, kdy patřil majiteli studnické tvrže Arnoštu z Jemničky. V roce 1493 připadl panství velkomeziříčskému a následně v roce 1550 panství budišovskému. Roku 1695 na něm byl mlynářem Pirochta, jehož rod se na mlýně držel ještě v roce 1857. Roku 1892 mlýn Pirochtův koupili Jan a Marie Řihákoví za 5430 zlatých od Marie Sojkové. Řihák postavil nový jez na řece Oslavě a opravil náhon na mlýnská kola. U mlýna bývala dvě vodní kola na tzv. spodní vodu a

Kresba Františka Smrčka z roku 1932

mlýn měl tři mlecí složení. Pojem složení vyjadřoval kapacitu nebo výkonnost mlýna. Byly to dva mlýnské kameny, z nichž dolní byl pevný a horní se pomocí hřídele otáčel. Do středu mezi ně padalo obilí, které bylo kameny drceno a vyhazováno do boku po celém obvodu. Aby se rozemleté obilí nerozprašovalo, byly oba kameny zakryty lubem s otvorem, na kterém byl upevněn nad dřevěnou bednou zvanou moučnice pytel. Ten byl uváděn do trhavého pohybu ústrojím zvaným pytlování – lidově „hasačert“. Mouka tak propadávala do moučnice a šrot, který zůstal v pytli, byl znovu vynesena do násypky. To se opakovalo, až zůstaly jen slupky, kterým se též říkalo „otruby“. Aby mlecí kameny lépe drtily, musely se po určitém čase zdršňovat a obnovovat větrníky. Byly to rýhy a vybíhaly od středu k okraji kamene. To se provádělo pomocí pemrlice a špičáku. V té době lidé v tomto kraji neznali přenášení točivé síly pomocí transmise, takže každý stroj musel mít vlastní vodní kolo.

Pirochtův mlýn

Někdy po 1. světové válce přišla veliká povodeň, mlýn zatopila a od té doby se tam nemlelo. Majitel mlýna František Řihák v roce 1922 prodal objekt majiteli budišovského velkostatku. V té době ho vlastnil JUDr. Richard Baratta-Dragono. Mletí bylo zastaveno a budova mlýnice snížena.

Po zastavení Pirochtova mlýna mleli rolníci z Oslavy na Jelínkově (též „Panském“) mlýně, který je vybaven Kaplanovou turbínou pořízenou mlynářem Janem Jelínkem mladším v roce 1936. Turbína je v provozu dodnes, přes generátor vyrábí elektrický proud. Ve mlýně bylo pět válcových stolic, rovinný a hranolový vysévač, šrotovník a

loupačka. Při mlýně bývala i listová pila. Původně měl mlýn pět kamenných mlýnských složení a čtyři vodní kola na spodní vodu. Válcové stolice nahradily kamenné mlýnské složení, stolice byly žitné a pšeničné. Žitná měla kovové válce se šikmým rýhováním s rozdílným počtem otáček. U pšeničné byly válce hladké – keramické. Semletí jedné dávky vyžadovalo 6–8 průchodů mlecími válci a vysévači, až zbyly jen slupky. V době 2. světové války byl lístkový příděl potravin, ale to nestačilo lidem k obživě. Nedostatek potravin vytvářel stále větší tlak a naléhání obyvatel donutilo mlynáře, aby i za cenu velkého rizika mlel mouku na černo. V roce 1943 se ve mlýně objevila hospodářská kontrola s příslušníky německého četnictva. Mlynář Jan Jelínek byl za porušení říšských zákonů odsouzen a uvězněn na Mírově. V těch dobách si člověk nemohl být jistý ničím, a tak mlýnská chasa, příbuzní a známí lidé s napětím čekali, jestli se mlynář skutečně po výkonu trestu vrátí. Na začátku roku 1945, kde se vzal tu se vzal, objevil se ve mlýně zbědovaný a vyhublý. Byl všemi srdečně vítán.

Jelínkův mlýn (asi z roku 1933)

Po skončení války se pustil s novým elánem do práce. Jenže 23. 2. 1949 nabytí účinnosti zákon č. 69 o jednotných zemědělských družstvech, a tím byla odstartována kolektivizace venkova. Mlynář, jako soukromý zemědělec, dostal velké dodávky, které nemohl splnit. Tak byl v roce 1955 opět uvězněn, mlýn mu byl znárodněn a převeden do správy JZD. Asi po třech letech byl mlynář Jan Jelínek amnestován a propuštěn z vězení, ale navrácení mlýna se již nedočkal. Tak se mlynáři po komunistickém puči odvděčil lid, kterému za války tak pomáhal.

Josef Mikulášek (podle Vladimíra Makovského) – pokračování

Krádež uprostřed noci

Krádež uprostřed noci letos poslední březnový víkend, stejně jako v nejméně dvaceti předešlých letech, postihla deset milionů občanů České republiky. Pachatelem je vláda. Zcizenou hodnotou je čas – jedna hodina života každého z nás. Těch deset milionů hodin představuje dohromady asi 1 142 let, dobu, která se rovná nejméně patnácti lidským životům. Pravda, každému z nás je ve skutečnosti ukrojeno jen nepatrně (co je to jedna hodina, mnozí z nás toho přeče v životě promarnili mnohem víc, ano, často i život sám), ale to na nemravnosti celé věci mění jen málo.

Předně – vláda tu, na rozdíl třeba od peněz v našich peněženkách („Či je tento obraz a nápis?“ Odpověděli: „Císařův.“, viz MT 22, 15 – 22), sahá po něčem, co jí nikdy nepatřilo a nikdy patřit nemůže; někdo Jiný je ten, kdo vládne času i dějinám. Potom také za obzvlášť přitěžující a zavrženíhodné považujeme, že se tak děje v době, kdy obyčejní lidé spí a nemohou se bránit – mezi druhou a třetí hodinou ranní. Což takhle posouvat hodiny v pravé poledne, uprostřed pracovního týdne, všem na očích? Ale ne, nejlépe se přeče krade potmě.

Na námitku, že kvalita a délka našeho života přeče nesouvisí s tím, co ukazují ručičky na hodinkách, a tudíž přechodem k letnímu času zkrácena není, odpovídáme, že alespoň ti z nás, kteří chodí do zaměstnání nebo do školy, opravdu okradeni jsou – v pondělí ráno opouštějí své domovy o hodinu dříve. Chtěl-li by nám někdo tvrdit, že se přeče nic neděje, protože v říjnu bude všechno uvedeno do původního stavu, rádi bychom věděli, jak to vysvětlí těm z nás, kteří se podzimu nedožijí. Okradení mrtví budou žalovat...

Jiří Horák

ZE SVĚTA

Japonsko – díl 2.

Můj život se prozatím vyvíjel celkem zajímavě – ačkoliv jsem rodákem a stále ještě trvale bydlím v Budišově, pobýval jsem v Austrálii, pracoval jako lékař na námořních lodích a od roku 1996 žiji v Japonsku. Rád bych se nyní podělil o své zkušenosti a pokusil se porovnat život v Japonsku a v České republice.

Policie: Japonsko je občas označováno za policejní stát a já si myslím, že někdy právem, a nevidím na tom nic špatného, neboť japonští policisté lidi zbytečně neobtěžují, naopak jsou cvičeni jim maximálně vycházet vstříc. Na každém důležitějším místě a větší křižovatce je malá policejní stanice, zvaná „koban“. Tam hlídají vždy dva policisté – jeden stojí před stanicí a pozoruje provoz a okolí, druhý objíždí na bicyklu okrsek. Spojení udržují vysílačkami (mikrofon mají umístěn na rameni). Policejní bicykl je bílé barvy, vpředu má držák na obušek a vzadu takovou skříňku, kde jsou pouta a jiné pozoruhodné věci. Policisté zde nejsou pouze od chytání zločinců, ale také ochotně informují občany, hledající určitou adresu, protože perfektně znají svoji oblast.

Pokud se v Japonsku přestěhujete, velice brzy můžete očekávat návštěvu uniformovaného muže, který se uctivě představí ve stylu „já jsem nyní Váš místní policajt a budu Vás ochraňovat“, ovšem neodpustí si otázky typu „jak se máte a co děláte“ a kradmé pohledy kolem, ovšem všechno při maximální zdvořilosti.

Dopravní policie vlastní běžné automobily, ovšem široce posazená kola naznačují, že výkon motoru je patrně vyšší než běžný. Barva aut je černobílá, blikače červené, jako vše ostatní výstražné v Japonsku.

Zajímaví jsou policisté – motorkáři. V Japonsku jsou totiž také motocyklové gangy, chabě napodobující jejich americké vzory. A právě proti nim jsou tito policisté nasazeni. Mají bílé motorky (obvykle BMW nebo Honda), bílé přilby a světle modré kombinézy (blikače samozřejmě obligátně červené). Dvakrát jsem je viděl honit motorkáře a před jejich schopnostmi smekám, možná by se neztratili na Grand Prix Brna.

Držení střelných zbraní je v Japonsku ilegální. Nejhorší zločiny jsou tudíž páčány bodnou nebo sečnou zbraní, a to většinou jednotlivými maniaky (o slabostech japonské psychiatrie jsem již psal v dílu 1.)

Dále mě zaujalo to, že k výzbroji policisty hlídkujícího před policejní stanicí patří i dřevěná tyč (že by přece jen ta asijská bojová umění?). Každopádně jsem nikdy neviděl žádného policajta tou tyčí někoho mlátit, ale skoro každý ji používá k opírání se.

Japonští policisté jdou do detailů. Nesmíte být překvapeni, když vás hlídka zastaví na ulici, zkontroluje si číslo vašeho bicyklu a ověří si v centrální databázi, zda jste skutečným majitelem. Mimochodem, ani Tokio není žádný ráj poctivosti – osobně mi tady ukradli kolo už třikrát, ovšem jedno policie našla (v pětadvacetimilionovém městě!).

Výstup na horu Fuji: Fuji (3776 m) je vyhaslá sopka a je v Japonsku nejvyšší horou. Výstup na ni je každoroční kultovní záležitostí mnoha Japonců. Je povolen pouze v létě, jinak je hora uzavřena. Podle příruček trvá asi 6 hodin, ale já jsem to s manželkou zvládl za čtyři. Někteří turisté vyrážejí už před půlnocí a z vrcholu potom ráno sledují východ slunce. Po cestě můžete potkat různé typy lidí – skupinky důchodců anebo školáků, před kterými kráčí průvodce s vlaječkou, rodiny s dětmi, ale i samotáře. Výstup je v některých partiích celkem náročný (je třeba se přidržovat řetězů), a tak mě překvapil asi 55letý chlápek lezoucí s horským kolem na rameni. Řekl mi, že to pak sjede dolů po druhé straně, kde je stará přístupová cesta ke hvězdárně, a že to takhle dělá každou(!) sobotu. Na úbočí hory je podél výstupové trasy asi osm menších chat, kde si můžete odpočinout, zakoupit nápoj anebo kyslíkovou bombu (tedy spíše takový sprej s maskou na obličej). Nevím, na co kdo potřebuje kyslík na hoře, která nedosahuje nadmořské výšky ani 4000 metrů, ale byznys je byznys.

Sopka Fuji mě naučila nepodeceňovat horské počasí. Při svém prvním výstupu jsem si nabalil spoustu šatstva a pršiplášť podle turistické příručky. Bylo ale hezky a teplo, takže jsem potřeboval jenom tričko s krátkým rukávem a trenýrky. Další léto jsem (ujištěn předpovědí pěkného počasí v televizi) vyrazil značně nalehko. V polovině kopce však náhle začalo pršet, teplota poklesla na 5 °C a začal foukat silný vítr. V jedné z chat se mi podařilo vyžebrat velký plastický pytel na odpadky, do kterého jsem si prorazil otvory pro hlavu a ruce a tvrdošjně pokračoval vzhůru. Na vrcholu jsem viděl jenom hustou mlhu a už jsem byl tak zkrhlý, že jsem tam chtěl přespát v chatě. Řekli mi, že klidně, ale jestli mi prý při mé výbavě nebude vadit, že jsou v noci občas minus 4 stupně. Tak jsem se zase radši z posledních sil odpotácel dolů.

Každopádně ale každému návštěvníkovi Japonska výstup na Fuji doporučuji. Pokud budete mít štěstí na počasí, budete odměněni nádherným výhledem po okolí a také do kráteru sopky, který lze obejít kolem dokola. Ještě závěrečné doporučení – na výstup si vezměte boty, které plánujete vyhodit. Na svazích hory je totiž láva, většinou ve formě

malých kamínků s velmi ostrými hranami. Takže musíte počítat s tím, že nové pohorky budou po návratu z túry vypadat jako 20 let staré vojenské kanady.

Jídlo je zde podstatně jiné, než na co jsem byl zvyklý z ČR. Pokaždé dostanete podnos, na němž je mnoho malých misek, každá s něčím jiným. Pokrmy se nekonzumují postupně, ale současně (tj. vybíráte si náhodně sousto podle toho, na co máte právě chuť). Hlasitě srkat při jídle je přípustné, obzvláště jíte-li nudle. Japonci si z neznámého důvodu myslí, že naučit se jíst tyčinkami je pro cizince velmi obtížné, a proto za to každého nezapomenou pochválit. Já jsem na tom ale nic obtížného neshledal. Polévku můžete pít přímo z misky, což je přirozené a logické (zkuste ji jíst tyčinkami). Naopak velmi neslušné je odložit si tyčinky tím způsobem, že je zapíchnete do rýže.

Strava zde obsahuje množství ryb a jiných mořských živočichů, brambory jsou obvykle nahrazeny rýží nebo těstovinami. I když – manželka se zrovna vrátila z nákupu a přinesla mimo jiné i oválné těleso fialové barvy, jehož název nelze přeložit do češtiny jinak než „sladká brambora“.

Rád často chodím do barů (ale ne do těch nočních, to by mi manželka netolerovala), ale do suši-barů. Suši je hruška rýže, na jejímž povrchu se nachází kousek lososa, chobotnice, kaviár, anebo jiný dar moře. Konzumuje se jako jednohubka po namočení do sojové omáčky. V suši-baru sedíte kolem baru na barových stoličkách, uprostřed však nejsou barmani, ale kuchaři připravující suši přímo před zraky zákazníků. Obvykle dělají v jednom baru 5–8 druhů suši, které kladou na různobarevné talířky, protože ceny těch druhů se liší. Talířky potom kladou na pás, který obíhá okolo celého barového pultu a zákazníci si z tohoto pásu podle vlastní chuti suši odebírají a po konzumaci kladou talířky na sebe do sloupku. Když máte dost, prostě vstanete. Okamžitě přiběhne servírka, spočítá talířky, zkontroluje jejich barvu a podle toho zaplatíte.

Japonské lázně lze v podstatě rozdělit na přírodní „onsen“ a umělé „ofuro“. V Japonsku je stále vysoká vulkanická aktivita, která se projevuje kromě častých zemětřesení také velkým výskytem přírodních horkých pramenů. Okolo těch se potom budují malá „lázeňská střediska“. Vlastní zkušenost mohu popsat zhruba takto: byl leden, seděl jsem venku v horkém bazénu, za mnou pěkná příroda a přede mnou šplouchal studený Tichý oceán – prostě pohoda a příjemný pocit. V „onsenu“ mohou být většinou muži i ženy pohromadě. Nemají plavky – namísto nich se používá speciální lehké kimono, anebo se dotyčná osoba omotá ručníkem. Mimochodem, na moji výšku bylo to kimono dost krátké, takže jsem se ve vodě pohyboval opatrně, abych nevzbudil zbytečné pohoršení.

„Ofuro“ by se dalo charakterizovat jako veřejné lázně, pro muže a ženy oddělené. Budete se velice divit, ale ne každý Japonec má vlastní koupelnu. Nejlevnější bydlení (například pro studenty nebo nemajetné staré lidi) má dokonce společné WC pro 2–3 byty. Ale i běžní Japonci do ofura rádi zajdou, zvláště v zimě. Ofuro má totiž bazénky s horkou vodou, do které se obvykle přidávají bylinné extrakty, a často mají i vírivku a perličkovou koupel. Do bazénku se nesmí vstupovat přímo. Nejprve každý obdrží plastickou stoličku a lavor (do kterého si připouští z kohoutku teplou nebo studenou vodu) a musí se řádně mýdlem umýt.

MUDr. Igor Šútovský, Ph.D. (Pokračování příště)

Z PŘÍRODY

Hold budišovským psům

(Zpráva z novin: Další vlčák těžce pokousal malého chlapce.)

Psi, pejsci, čokli, pséci, podvratáci, venkovští voříšci... Od nepaměti žili v našich domech, vládli na dvorech a dělali nám ochranu, dnes by se řeklo bodygarda. Když jim hospodář neudělal boudu, klidně spali v kůlně nebo na seně. Skromní a životaschopní, sem tam byl v domě vlčák, zřídka pes „ušlechtilý“. Byť měli dlouhé rodokmeny, neměli to černé na bílém a tím se automaticky stali psy druhé kategorie. Všichni ale měli jména, třeba Žolík Tesařů mého dědy z Kopečka, Karasovy psí dámy Betina a Brita, a další (doplň si sám). Nejsou to žádní vymazlení pokojoví pejsánci, které jejich páníčci živí pochoutkami a tahají je po výstavách a doktorech, ale kteří by stejně nedoběhli ani na Brca a zpátky.

Jejich pud lovců jim velí ochraňovat svěřené teritorium, kam počítají i nás. Někdy sice v „pracovním“ zápalu zardousí nějakou tu slepici, ale stále jsou to naši kamarádi, kteří ty „dvounohé pány tvorstva“ nikdy neopustí. A můžeme se od nich poučit i pro náš vlastní život.

Čím se vůbec lišíme? Vždyť na sebe štekáme jako psi, máme studený psí čumák, když nám něco nešmakuje. A osud nás často srazí na všechny čtyři, že pak skučíme jako spráskaný pes. Také touží po bezpečí rodiny jako naše děti, po harmonických vztazích bez rodinných stresů. Mají vychování, někdy lepší než to lidské.

Bývají lepší než naši přátelé, o manželkách či pubertáckých dětech ani nemluvě. Pes vás nikdy nekritizuje, zbytečně netelefonuje, nekontroluje váš plat, nechce půjčit peníze nebo odvést autem do Námče-Doubí na disk. Naopak, vždy vás nadšeně vítá, byť se z hospody vracíte v povznesené náladě. Pes nikdy provokativně nevypne televizi, když sportujete u fotbalového přenosu a neděláte zrovna to, co se očekává. Nevycítá, že zapomenete na narozeniny či výročí svatby, ani k vám nezve tchýni. Na rozdíl od manželů, které láká panička na nedělní procházku, psi vždy radostně vrtí ocasem v předtuše budoucí zábavy.

Psi jsou stejně nevyzpytatelní jako ženy. Nikdy se nedozvíte, co si skutečně myslí, i když předstírají, že vás poslouchají. Ale na rozdíl od žen nejsou nespokojení se svým kožichem či dokonce tělem a účesem. Pes se nezajímá, jaký vliv (samozřejmě neblahý!) na vás mají vaši kamarádi (či kamarádky). Ale často, stejně jako ženy, nese břemeno života těžší, než přísluší jeho křehkosti. Statečný živočich!

Nepóště te potvore ven“, volal na mě Zdeněk Sedláček, když jsem se u něho zastavil pro něco „vod železa“. Marně, dva psi s veselým štěkotem proklouzli otevřenými vraty z malého dvorku do obrovského a nepoznaného budišovského světa. Pak mně podal ruku ztvrdlou od mozolů, místa dotyku lidské ruky s prací, ruku, kterou hladil svou ženu i děti a určitě i svého psa, a laskavým hlasem vysvětluje: „...nemůžu ho dat pryč, už kvůli žabě“, omlouvá svého veselého podvraťáka a jde ho shánět na ulici „Pod školou“.

Další a další generace budišovských pejsků budou značkovat svá teritoria. Jsou jako děti: Jak si je vychováš, tak se k tobě chovají... Bývají veselí i smutní, frajeři i zbabělci, pozorní i nafoukaní. Od přírody záletníci, které v době lásky nezastaví žádná překážka, i starostlivé mámy svých štěňátek. Ale vždy přátelé s oddanýma psíma očima. Do ticha nočního Budišova zní jejich štěkot: Spěte klidně, lidé, my vás hlídáme... Milují, stejně jako lidé, svobodu a snívají o nebeském (psím) ráji. A také nám předávají svoje poselství: Lidé, berte život jaký je, i když je někdy pod psa!

Omlouvám se čtenářům, že o psech tak dlouze povídám. Ale jsou to kamarádi a zaslouží si to! Vždyť se mnohdy v novinách o nějakém oslovi popíše daleko více papíru...

Byť o nich tak hezky píší, přesto mám raději kočky. Zvláště ty dvounohé...

Ing. Rostislav Tesař

Buvolci v budišovském zoologickém depozitáři Moravského zemského muzea v Brně

Buvolci jsou velmi zajímavé africké antilopy, které vytvářejí samostatnou podčeleď turovitých. Znají je návštěvníci zoologických zahrad a muzeí, diváci v kinech a u televizních obrazovek, v knihách na obrázky je poznají všichni čtenáři. Buvolci osídlují v Africe zejména savany. Toto životní prostředí mělo vliv na jejich stavbu těla a jiná přizpůsobení. Jako antilopy žijící v otevřeném terénu mají rovnou linii hřbetu, která je nejvyšší v kohoutku. Dalším přizpůsobením je život ve větších stádech, která zajišťují účinnější obranu před přirozenými nepřáteli. Podčeleď buvolců je reprezentována třemi rody (*Damaliscus*, *Alcelaphus* a *Connochaetes*). Rohy mají obě pohlaví a na hlavě jsou zřetelné předoční žlázy. Meziprstní žlázy jsou dobře vyvinuty pouze na předních končetinách, na zadních jsou buď redukovány, nebo zcela chybějí.

V zoologickém depozitáři MZM se nachází několik desítek trofejí (rohů a preparovaných hlav) více druhů buvolců. Pocházejí z loveckých kolekcí F. Chorinského a R. Salma z různých oblastí Afriky. Teprve při srovnávání tvarů a velikosti různých druhů buvolců vynikne jejich rozmanitost, bizarnost a odlišnost od ostatních druhů antilop.

Nejjízněji žijícím zástupcem je buvolec pestrý (9 exponátů ve sbírkách), jehož dva podruhy se vyskytují v jižní Africe. První z nich, buvolec bělořitný, je svým rozšířením omezen na úzký pruh jihoafrického pobřeží od řeky Bot na západě po Mossel Bay na východě. Dříve byl tak intenzívně loven Búry, že byl téměř vyhuben. V roce 1931 žilo na soukromých farmách pouhých 17 zvířat. Díky přísné ochraně jich dnes žije na farmách a v zoologických zahradách celého světa přes 200 jedinců. Druhý poddruh, buvolec běločelý, žije od oblasti Gradocku v jihozápadním Kapsku až do jižní Botswany a jižního a jihozápadního Transvaalu. Dříve byl také hojně loven a zcela vyhuben na většině území. Později byl uměle vysazován a dá se říci, že je dnes zachráněn před vyhynutím. Buvolec modrý žije ve dvou navzájem nesouvisejících areálech a v nich je jeho rozšíření ostrůvkovité. Jižní oblast rozšíření vede přibližně od soutoku řek Orange a Vaal na severovýchod až k Zambezi. Severní oblast rozšíření začíná v severní Tanzanii a jde přes Keňu a Ugandu až do Senegalu a Gambie. K tomuto druhu náležejí poddruhy korigum (12 – západní Afrika), tiang (Súdán), topi (Uganda, východní Afrika), jimela (1 – střední Afrika) a česebe (jižní populace). Buvolec modrý je považován za nejrychlejší africkou antilopu. Velmi vzácný je buvolec hirola neboli Hanterův. Má dlouhé rohy a žije na velmi malém území severovýchodní Afriky, které je ohraničené řekami Tana a Juba. Buvolec stepní žije ve třech oblastech (severně od Sahary, jižní okraj Sahary až po východní Afriku a v jižní Africe od jižní Angoly po Natal). Severně od Sahary je již téměř vyhuben. Řada poddruhů se liší především tvarem rohů a zbarvením. Téměř vyhubeny jsou poddruhy buvolec tora v Súdánu a Etiopii a buvolec Swayneův v Etiopii a Somálsku. K tomuto druhu patří dále známé poddruhy buvolec káma z jižní Afriky a buvolec Cokův (30) z jihozápadní Afriky. Zcela vyhubeny byly podruhy buvolec severoafrický a buvolec nakurae od jezera Nakuru. Posledním druhem je buvolec Lichtensteinův čili konzi (2) se širokým čelem ze střední Tanzanie. Obývá řídké mopanové lesy, kde se zdržuje na travnatých mýtinách zvaných dambo. Rod Connochaetes je zastoupen ve zdejších sbírkách druhy pakůň běloocasý (1) a pakůň modrý (4).

Kolekce buvolčích rohů v budišovském depozitáři je velmi zajímavá, vhodná ke srovnávacímu studiu a svým rozsahem ojedinělá. Setkáme se zde s mnohými formami, které je dnes možné spatřit již jen v zoologických zahradách nebo v muzejních sbírkách.

*Helena Sutorová
František Hanák*

Z návštěvní knihy budišovského zámku 1999–2002

1999

12. 5. Bomba to tu bylo !!!
Třebíč, ZŠ Brněnská

29.6.1999

Děkujeme za krásný pondělí
dne. Byli jsme velmi překvapeni množstvím
vykavovaných exponátů.

Děkujeme kolegům

Bylo to fakt dobří, ale dať
bych si cigáro a pivo.

KŘÍŽANOV - DRUŽINA

oprava sbírky exponátů.

Díky Vám!

Pekňa Buočová! Domov Čolák 29.6. 99

sem medved me
ktočnaje! náčelník družiny

30.6.1999

Bylo to moc pěkné a pozíve! Díky.
Pisounská rodina Hájová

z Blumčina

ONDRA

Heva

Miroslav

Jiřka

Sarka

Barča +

Sabinech
& manžel

18. 5. Přijeli jsme ze Žďáru nad Sázavou. Velmi se nám zde líbilo, děkujeme p. průvodkyni za poutavé vyprávění, rádi se vrátíme.

Děti z MŠ Žďár a kolektiv učitelek

22. 5. Prohlídka strašně moc zajímavá. Nelíbí se nám však okolí, hlavně zanedbaný park okolo zámku.

A. Možná z Brna

25. 5. Velmi pěkný výklad a moc poučný zámek, vhodný pro doplnění učiva.

ZŠ Antonínská 3, Brno

29. 5. Mně se to také líbilo, jen tu máte mnoho malých zvířátek, a to mi vadí, ale jen trošku.

Dášenska

29. 6. Ten medvěd mě zbožňuje!

Božena Sedláková

4. 7. Želáme vela návštěvníkov, velmi sa nám páčilo

rod. Korchánová, Partizánske

4. 7. Nezabíjejte zvířata na odiv!

Honza

17. 7. Nejvíce se nám líbila ryba s ušima.

Anežka, Honza, Petr a Pavlína

12. 8. Byl tu těžký vzduch. Moc se nám tu líbilo. Bojler se nám v poslední místnosti nelíbil – sem nepatří. Dejte místo něj slona.

Ester, Provazník z Brna

15. 8. Líbilo se nám tu značně. Jen co děti povyrostou a nebudeme je muset lovit během prohlídky, vrátíme se.

Strašákovi, Zbraslav

17. 8. Lepší je to živý!

Hana

7. 9. Bylo to velmi krásné a myslí si to většina.

gymnázium, Praha 5

7. 9. Nejodpornější výstava, jakou jsem kdy viděla. Je to spíš pohřebiště a je mi z toho špatně.

Monika, Petra

2000

4. 7. Byli jsme tu ... i s Mirečkem.

Březka

9. 8. Bylo to moc hezké, ale je mně jich líto.

Adéla Č., Sára P. a Petra B.

19. 9. Úžasná krása o které veřejnost neví.

Stanislav a Andělka

2001

5. 6. Bylo to nic moc!

Brno!

16. 6. Škoda zvířat, Greenpeace na vás poslat!

26. 6. Zvířata působí trochu neživě, ale jinak je to moc pěkné. Trochu moc paroháčů, ale fakt dobrý.

gymnázium Křenová

11. 7. Někdy to bylo strašidelné.

Ahoj Gabriela Kolářová

Byli jsme tu zas, je tu hodně krás.

Děkují – Brňáci

11. 8. Velmi pěkné Děkujeme.

Veronika, Marička a Marcelek.

21. 8. Byly jsme zde: Velký buvol, Šedý vlk a Chlupatý medvěd!!

21. 8. Odešel jsem nepozorován.

Veverka

24. 8. Byla jsem tu s maminkou, jsem až z Pardubic a moc se nám to líbilo.

Lucie Štěbrová

31. 8. Terinka Matulová – no, mně se tady strašně líbila ta paní a ty zvířata.

2002

3.–4. 5. Unikátní sbírka. Tuto expozici by měl povinně zhlédnout každý student biologie. Určitě se sem vrátím, protože jedna návštěva na všechnu tu nádheru nestačí.

Milan Koch (student Bi, Ch), Bohumín

9. 5. LOVU ZDAR !

6. BU, GML, Brno

18. 5. Děkujeme žákům Z. Š. za pěkné provedení s výstižným proslovem
Kosinovi

25. 5. Pohodově strávená hodina. P. S. Ochráncům zvířat – vstup zakázán!
Kučerová

Tip na výlet

A kruh se uzavírá...

Toto poněkud patetické zvolání není koncem, ale nabídkou trasy, kterou bychom symbolicky uzavřeli putování okolo Budišova. Tato putování jsme Vám v Budišovském zpravodaji během čtyř let nabízeli. Další tipy na výlet bychom chtěli koncipovat trochu jinak. Ale nyní se vraťme na začátek naší dnešní cesty.

Trasa, kterou bych Vám chtěl nabídnout, je vhodná především pro výlet na kolech. Není to ani tak její délkou, ale především tím, že část vede po silně frekventované silnici 2. třídy Třebíč–Velké Meziříčí.

Naše putování můžeme začít před prodejnou U Pavlasů. Od ní vyjedeme po silnici na Nárameč. Již po několika stech metrů se před námi otevře pohled na Doubravu a hned na vrcholu prvního stoupání můžeme sesednout s kola. Je to zvláštní místo. U kříže obklopeného vzrostlými stromy je jeden z nejhezčích pohledů na Budišov s dominantou kostela. Pokud se zahledíme směrem k Rybníčkům, spatříme návrší s pozůstatkem stepního útvary. S podobnou lokalitou se při naší cestě setkáme ještě jednou. Na konci rovného úseku s malým rybníčkem vpravo se před námi otevře pohled přes litinový kříž po levé straně a Boží muka, která stojí nedaleko pod ním, až někam ke Klučovu.

Po sjezdu z mírného kopce se ocitneme v Nárameči. Zde nás v prudkých zatáčkách přivítá zbytek gotické tvrze ze 14. stol. a na náměstíčku kaplička se šindelovou střechou. Nárameč – to jsou především rybníky, jimž vévodí rybník Gbel se svým jedinečným ostrůvkem. Na konci polní cesty mezi fotbalovým hřištěm a tenisovým kurtem lze tušit v nedalekém lese dnes již legendární taneční parket v Doubí.

Na vrcholu táhlého stoupání nad Nářamčí můžeme znovu zastavit. Důvodem jsou pěkné pohledy na usedlost Obora a přes lesy vykukující budišovský kostel. Než vjedeme do stínu ojedinělé stoleté kaštanové aleje, která nás přivede k silnici Třebíč–Velké Meziříčí, můžeme po pravé straně uvidět druhý z již zmíněných stepních útvarů.

Na křižovatce odbočíme vpravo na Rudíkov. Tato silně frekventovaná silnice nás přivede až k Rudíkovu. Ještě před tím nás po levé straně vábí malebná krajina v okolí schovaného Přeckova. (Přes tuto obec vede jedna z nejhezčích cest ve směru na Jihlavu). Na křižovatce můžeme pokračovat pohodlně po hlavní silnici, ale můžeme se vydat i vlevo po silnici přes Rudíkov. Za křižovatkou, kde bychom se vlevo dostali do rodiště prezidenta Ludvíka Svobody Hroznatína, vpravo zdoláme prudší stoupání ke kostelu. Za ním stojí obrovská prosklená budova zdejší školy, památka na prezidenta Svobodu, který ji zde nechal postavit. Tu bychom viděli z hlavní silnice.

Stoupáním za Rudíkovem se dostaneme na most přes železnici. Těsně za ním bychom mohli znovu zastavit. Po pravé straně pod námi je budova železniční stanice a po levé straně se svažuje silnice k Vlčatínu. Tento pohled, jemuž vévodí Vlčatínský vrch, je obzvláště zajímavý na podzim.

V další cestě nás zastaví po pravé straně bělobou svítící Boží muka, která nechal postavit Dominikánský laikát v Brně L. P. 1992 na památku básníka Jana Zahradníčka, který v těchto místech, při převozu z Uhřínova do třebíčské nemocnice, zemřel. Jeho tragický osud jakoby se odrážel i v jeho verších:

*„Není věci tak nepatrné, že na ní nezáleží,
smítku zvedáš, světy padají, dohlédneš stěží,
však bez očí vidíš... Tvá cesta... jiné není
neunikneš strašlivě svobodě předurčení.“*

Celá tato oblast až k Oslavičce kypí zelení, jež je přímo cítit z okolních luk, polí a lešů. Z vrcholu, před prudkým klesáním do Oslavičky, se otevře pohled na kopcovitou krajinu, v jejímž obrovském údolí lze tušit Velké Meziříčí. V Oslavičce hned za autobusovou zastávkou odbočíme vpravo na Hodov.

Krátkým prudkým stoupáním se ocitneme v krajině klidu a ticha, tak silně kontrastující s předcházející rušnou státní silnicí. Zde by to chtělo sesednout s kola (pokud se tak již nestalo v prudkém stoupání) a kolo vést až ke klesání před Hodovem. Je na co se dívat. Po pravé straně se objeví Hodovská horka (581 m), která se obdivuhodně vzpamatovala po vichřici v roce 1985. Patří spolu s Vlčatínským vrchem (590 m) k nejvyšším bodům této oblasti. Před lesy po levé straně

Boží muka u rudíkovského nádraží

jsou rozlehlé louky, ze kterých je neustále cítit vlhko. Těsně před klesáním je po pravé straně, přímo u silnice, další z křížů.

Při klesání do Hodova se před námi otevře krajina směrem ke Kundelovu. Následuje prudší stoupání. Při projíždění Hodovem nás upoutají obrovské balvany na loučce před obchodem a kaplička na návsi. Krátkým prudkým stoupáním projedeme kolem školy a ven z obce. Zde se objeví idylický pohled přes stodoly na Hodov. Nedaleko odsud na jedné z rovinek lze zahlédnout i tasovský kostel.

V závěru našeho putování nás čeká vrchol Brdců. Abychom jej dosáhli, musíme překonat několikero stoupání. Na vrcholku jednoho z nich, po levé straně, je pilíř (Boží muka) s obrázky světců. Po stoupáních následují klesání. V jednom z nich je tajemný malý rybníček zvaný Hastrmánek. Z vrcholu Brdců spatříme cíl naší cesty, Budišov. Pokud se nám poštěstí, můžeme se u Řihákových setkat s projíždějícím vlakem, ve kterém budou sedět poutníci, kteří stejně jako my dnes někam putují.

Karel Pavlíček

Zahradníkově okénko

...hurá do zahrady, už je jaro!

Ale pozor, pro vás, slimáci, šneci, krtci, mšice, mery, atd. to neplatí, vy zůstaňte za plotem! Kéž by to takhle stačilo říct – a měli bychom vystaráno. Místo toho nám někdy připadá, že celé dny rozpoznáváme škůdce, sháníme vhodné postřiky a běháme s postřikovačem mezi záhony. Naštěstí nás na jaře čeká spousta příjemných činností.

Naše okrasná i zeleninová zahrádka potřebují okopat, vyplet, doplnit a vysázet. Každá kuchařka i celá rodina ocení, když si mohou dočutit nedělní oběd čerstvou zeleninou a kořením ze zahrádky. Bylinky, jako je bazalka, levandule, saturejka, yzop, šalvěj, nám nemusí nutně zabírat místo v zeleninové části zahrádky, jsou to nádherné rostliny, které plní funkci nejen užitkovou, ale i okrasnou.

Když nám v práci už nic nebrání (jako např. nepřízeň počasí, zlomená motyčka či nekonečné rozhovory se sousedkou, která stále stojí u plotu), můžeme vysazovat zeleninové sazenice předpěstované ve vlastním paňniku či zakoupené.

Ovšem pozor, komu se u brukvovité zeleniny v loňských letech objevily na kořenech „boule“, tomu doporučujeme po dobu asi pěti let na těchto místech brukvovitou zeleninu nevysazovat!!! Tato bakteriální choroba se přenáší sadbou, ale také použitým nářadím.

Na jaře vysazujeme též sazenice jahodníku, kde si hlídáme dobu květu a případný výskyt květopase jahodníkového. Ten nám dokáže „odkousat“ drobné plůdky a z dobře vyhlížející úrody jahod nám zůstanou jenom oči pro pláč. Proto použijeme vhodný postřik na odkvetlé stopky jahod při teplotě 15 °C, ne nižší – nezabralo by to. Stříkejme, i kdyby se mělo stříkat v pravé poledne.

Ovocné stromy, které jsme po zimě ostříhali, postříkali předjarními postřiky a doplnili jsme ty, které nám nepřezimovaly, nyní krásně kvetou, a i teď na příští úrodu číhá nebezpečí ve formě škůdců – pilatky, mšice, obaleči atd.

Naše okna se začínají plnit populárními letničkami a balkonovými květinami. Muškáty, surfinie, lobelky, verbeny, begónie a velká spousta dalších letniček nám v následujících měsících budou dělat mnoho radosti, a samozřejmě i starostí. Kvalitní sazenice těchto rostlin, dobrý pěšební substrát a pravidelné hnojení budou určitě zárukou vynikajících pěšebních výsledků. Postřiků je mnoho druhů, stačí si jenom vybrat.

Většinou sázíme na osvědčené, již vyzkoušené, přípravky. Mnoho lidí často také trápí skoro až bezmocnost v boji proti škůdcům a chorobám na těchto rostlinách. Nebojte se toho! Mšice, molice, padlí, různé skvrnitosti je možné při správném přípravku a hlavně včas dostatečně potlačit.

Naše předzahrádky a trávníky též potřebují v tomto ročním období péči: vyhrabávání suché trávy (plstě) z trávníku. Velice důležitá, leč nedocenená činnost. Trávník musí dýchat a také je nutné, aby se k němu v hojném množství dostala voda a výživa. Odumřelé zbytky trávy, tzv. plst', nám toto všechno znemožňuje. Chce to speciální hrábě a trpělivost. Při téhle práci také prořežete důkladně trávník, takže bude hustší. Vyhrabávání mechu z trávníku není moc populární, ale žel, nic jiného nám stoprocentně nezabírá a vápněním, tak oblíbeným, toho více zkazíme, než zlepšíme. Důležité je přihnojení trávníku nejlépe plným hnojivem (hnojivo, které obsahuje vyvážený poměr živin, např. Cererit, NPK, Trávníkové hnojivo). Přihnojujeme pravidelně, trávník to velice ocení. Trávník ale nemůže být pěkný bez pravidelného sečení a opravdu dostatečné závlahy. Pamatujte, že mladý trávník potřebuje zalévat častěji v menších dávkách, starší trávník potřebuje vodu méně často, ale zato vydatně.

Stříháme také suché, namrzlé větve keřů, stromů, listnatých dřevin i jehličnanů. Můžeme je také přihnojit speciálními hnojivy a dát jim tak dobrý start do nové sezóny. Keře kvetoucí na jednoletém dřevě můžeme na jaře seřznout po odkvětu. Keře kvetoucí na víceletém dřevě jenom zakracujeme.

Doplňujeme také mulčovací kůru na záhonech. V tomto období vysazujeme nové dřeviny a zakládáme nové okrasné záhony. Ve specializovaných obchodech na nás čeká spousta možných i nemožných druhů, kultivarů dřevin, jehličin, trvalek.

Takže zástěru, klobouk, motyku a hurá do zahrady. Přejeme mnoho pěstitelských úspěchů.

Ing. Ladislav Molnár

Recept na houbový salát s kečupem od houbařky z Kamenné

1kg paprik, 1,5 kg čerstvých hub, 500 g cibule, 100 g cukru, 100 g octa, 100 g oleje, 20 g soli, 1 velký kečup

Papriky nakrájíme na nudličky a houby na kousky. Zalijeme vodou a vaříme 10 minut. Potom houby i papriky přecedíme.

Zvlášť povaříme na plátky nakrájenou cibuli s cukrem, octem, olejem a solí. Vaříme 10 minut a necháme vychladnout.

Tímto nálevem zalijeme okapané houby a papriky. Přidáme kečup a promícháme. Směs naplníme do sklenic a zavíčkuje.

Sterilizujeme 30 minut. Druhý den opět sterilizujeme 30 minut.

Výborné jako salát s těstovinami nebo jako příloha k masům.

Dobrou chuť!

Z KULTURY

Divadlo v Budišově žije

V Budišovském zpravodaji 1/2001 byl otištěn článek, ve kterém členové divadelního souboru informovali o začátcích naší činnosti. Proto bych chtěla pokračovat a seznámit vás, naše milé diváky a čtenáře Budišovského zpravodaje, s další prací našeho souboru.

První hru Elce Pelce do pekelce jsme hráli ještě v Okříškách a v Troubsku. Pak následovala derniéra na domácí scéně. Již při dohrávání pohádky nám nastala práce s nastudováním hry Charleyova teta. První čtená zkouška byla 14. 1. 2001, pak následovaly zkoušky další a 21. 4. 2001 nás čekala premiéra. Ač bylo hodně obtíží, které jsme jako skuteční amatéři nepředpokládali, výsledek byl podle kritiky dobrý. S touto hrou jsme opět objeli tak zvané „štace“, a to v Troubsku, Hartvíkovicích, Velkém Meziříčí a Nárámči. Bohužel jsme se museli s Charleyovou tetou rozloučit, a to derniérou, která byla uvedena v sobotu 13. 10. 2001, a již v neděli 14. 10. 2001 jsme měli první čtenou zkoušku pohádky Popelka. Premiéra se konala ve vánočním čase 15. 12. 2001. Po krátké přestávce jsme opět začali objíždět „štace“: 13. 1. 2002 to byla

Nárameč, a dál následovaly Rudíkov, Oslavice, Žebětín a Troubsko.

Mezi výjezdy s divadlem jsme zvládli s pomocí členek Svazu žen připravit 13. 3. 2002 maškarní karneval pro děti. Chtěla bych v tomto článku poděkovat všem ženám, které nám pomohly při zajišťování našich akcí. Ještě jednou srdečně děkujeme.

Tímto jsem zmínila vše pro veřejnost viditelné. Ovšem nejenom představení a karneval jsou náplní práce souboru. Jestliže chceme

Budišov reprezentovat i v okolí, bylo třeba uvést vše na pravou míru i po stránce právní. Diváci si mohli všimnout, že naše vstupenky už nejsou značeny razítkem Svazu žen, ale razítkem divadelním. Jsme rádi, že nás Svaz žen zpočátku podpořil a pomohl i finanční půjčkou, aby se vůbec mohlo začít hrát. Nyní ale bylo nutno přemýšlet dál. Na žádost členů souboru jsem začala zjišťovat, co je nutné udělat pro legalizaci divadelní činnosti. Zjistila jsem, že musí být třemi osobami podána žádost na Ministerstvo vnitra ČR o založení občanského sdružení. Při schůzi souboru byla tedy zvolena tříčlenná rada, která za pomoci ostatních vypracovala stanovy sdružení. Tento materiál byl odeslán do Prahy na MVČR. Registrace souboru byla potvrzena 25. 1. 2002.

V nejbližším možném termínu, 8. 2. 2002, svolala rada souboru členskou schůzi. Zde byly členům souboru rozdány oficiální přihlášky a oni se mohli rozhodnout, zda vyplnit či nevyplnit. Bohužel, někteří členové vrátili přihlášku nevyplněnou. Divadelní soubor je dobrovolné sdružení lidí, kteří chtějí svoje osobní volno zkrátit o spoustu času, jakou vyžaduje příprava divadelního představení. Jsou

to hodiny zkoušek, výroba kulisy a další a další práce, která není vyvážena hmotně, ale potleskem spokojených a pobavených diváků. Pro většinu z nás je to ta největší odměna, za kterou toto vše stojí. Jsme obyčejní lidé a máme různé starosti, trápení, rodinné i pracovní problémy. Při nacvičování hry proto někdy nastupuje i nervozita, vztek, lítost i beznaděj, na druhé straně zase radost, legrace a smích. To vše je nutno dát na vážky a pozorně sledovat, která miska vah jde nahoru. Zkrátka někdy to chce i jisté sebezapření. A tak asi i proto, ale určitě i pro jiné okolnosti někteří z nás odešli. Ale vážení diváci a čtenáři, pro vás se nic nemění. Divadlo v Budišově žije dál. Mění se jen to, že se s našimi bývalými kolegy budeme nyní vídat při jiných akcích, kde zajisté velmi dobře uplatní své umění. A tam se za nimi vždy vypravíme a podpoříme je potleskem.

No a co nás čeká dále? Tak jako jde život, tak to jde i v našem souboru. Někteří členové odešli a na jejich místa přišli noví. Přišli s ochotou a s nadšením a já věřím, že budou dobrou posilou souboru.

Nyní, koncem dubna, začínáme s přípravou nové hry. Vybrali jsme scénář a nastává čas vymyslet kulisy, kostýmy, zvukové a světelné efekty a zajistit spoustu dalších věcí. Chceme také zlepšit prostředí, ve kterém hrajeme. Koupili jsme látku na úpravu bočních stěn a zadní stěny jeviště, pánská část souboru připraví nové uchycení bočních závěsů, aby bylo možno na jeviště nastupovat z jakékoliv strany. Dámská část souboru se postará o ušití těchto závěsů. Také bychom chtěli upravit šatnu herců. A další a další úkoly nás čekají.

Tímto článkem jsem vám chtěla přiblížit činnost našeho divadelního souboru a doufám, že se mi to podařilo. No a co budeme v příští sezóně hrát? Herci jsou pověřiví, tak raději jen naznačím: bude to opět komedie pro dospělé, ale možná i pro děti.

Na závěr mám pro vás ještě něco: pokud po přečtení tohoto článku bude mezi vámi někdo, kdo by chtěl s námi sloužit bohyni Thálii, ať se nebojí a klidně se u nás přihlásí. Náš soubor je tu pro vás a vy se můžete rozhodnout být v hledišti, nebo na jevišti. Těšíme se na vás.

*Za Ochotnický soubor Budišov
Jarmila Ujčíková st.*

SPORT

**Redakce Budišovského zpravodaje blahopřeje fotbalovému oddílu
TJ Sokol Budišov
k 60. výročí jeho založení a otevření nové travnaté plochy hřiště.**

POČASÍ

Celkové množství srážek v měsících

březen	26,9 mm
duben	35,4 mm
květen	40,3 mm

SPOLEČENSKÁ RUBRIKA

Fotografie z roku 2000

Blahopřání

Moje teta, Hedvika Horká, roz. Večeřová, se narodila 11. října 1907 v Budišově, jako druhá z pěti sourozenců. Vyrůstala doma u svých rodičů, otec byl švec a matka se starala o domácnost. Chodila do obecné školy v Budišově a po jejím ukončení jezdila do „Světlé“ ve Velkém Meziříčí. Po ukončení školy zůstala doma.

Jako členka Sokola se při jednom vystoupení v Rudíkově seznámila s učitelem Františkem Horkým z Rudíkova, za kterého se po čtyřleté známosti v roce 1928 provdala. Téhož roku se přestěhovali do Pouzdřan, kde strýc učil na škole, a tam se jim ještě tentýž rok narodil syn Vladimír.

Z Pouzdřan se po čtyřech letech přestěhovali do Hodova, kde zůstali až do strýcova odchodu do důchodu v roce 1961. Tam teta pracovala jako kuchařka v mateřské školce a dodnes se k ní ještě někteří její strávnicki hlásí a vzpomínají na její kuchařské

umění. Celou dobu také chodila vařit a péct na svatby. V Hodově a blízkém okolí se bez ní žádná svatba neobešla a její cukroví a svičková byly vyhlášenými pochoutkami.

Když strýc odešel do důchodu, odstěhovali se do Budišova, kde místo chaloupky, ve které se tetička narodila, postavili společně se sestrou a bratrem nový dům. Do Hodova pak ještě dojížděla až do roku 1978, i když do důchodu měla odejít již v roce 1977.

V roce 1978 zemřel strýc a pak teprve tetička zůstala doma. Po úmrtí strýce hledala zapomenutí v ručních pracích – vyšívání a později háčkování. Vyšila mnoho krásných ubrusů, některé z nich byly i na výstavách. Každý z naší velké rodiny má od ní nějaký vyšívání, já sama a moje děti jich máme několik. S přibývajícím věkem však na vyšívání již méně viděla, a tak začala háčkovat. Háčkuje dodnes a její výtvořky jsou „umělecká díla“

Tetička žije stále v Budišově, jen na zimu jezdí k synovi do Brna. Má jednu vnučku, pravnučku a dvě praprapravnučky. Je stále soběstačná. Běžné domácí práce ještě dokáže dělat sama a na jejích „peciválkách“, kterých vždycky musí napéct hodně, si dodnes pochutnám já i její přítelkyně.

Letos na podzim jí bude 95 let a těší se, že se svými nejbližšími a přítelkyněmi toto výročí řádně oslaví. Já jí přeji za celou rodinu, aby se ve zdraví a pohodě dožila tohoto úctyhodného výročí a prožila s námi v klidu a pohodě ještě řadu dalších let.

Helena Kafoňková (neteř)

Paní Františka Palasová oslavila své devadesáté narozeniny

Narodila se 5. 3. 1912 v Hodově rodičům Josefu a Marii Bartůňkovým. Byla nejstarší ze tří sourozenců. Po škole, do které chodila v Hodově, zůstala na hospodářství, kde pracovala na poli, a pomáhala, kde bylo třeba. Její tatínek byl kolářem a opravoval vozy pro budišovský velkostatek. Ona se toto řemeslo naučila a svému otci při opravách pomáhala.

Z letošní oslavy devadesátin paní Františky Palasové

Pan Robotka, panský kočárník, který k nim do Hodova vozil na opravu kola, si šikovné dívky všiml a zprostředkoval jí práci na zámku. Nastoupila tedy v roce 1929 jako pomocná síla do kuchyně. Díky své zručnosti a zájmu se vypracovala na kuchařku.

V roce 1936 se vdala a s manželem, který byl vyučený stolařem, si koupili domek v Rejdůvni. Měli spolu tři děti, syna a dvě dcery. Jakmile děti trochu povyrostly, znovu se po válce vrátila k vaření. Tentokrát jako kuchařka ve školní kuchyni. Spolu s paní Vávrovou tuto práci vykonávala až do důchodu.

Paní Palasová byla nejen dobrou kuchařkou, ale i vyhledávanou cukrářkou. Pekla na svatby. Kolik těch svateb bylo, by už asi nespočetala, ale všude na ni dodnes vzpomínají.

Její manžel byl vyučený stolařem. V pozdějších letech dělal listonoše. Po jeho úmrtí zůstala v domku v Rejdůvni sama. Pokud jí to zdravotní stav dovoloval, chodívala do pozdních let každou neděli do kostela.

Nyní žije u jedné ze svých dcer a má pět vnoučat, deset pravnoučat a tři praprawnoučata. Všichni jí touto cestou přejí zdraví a aby se ještě léta mohla těšit z vycházejícího jarního sluníčka.

Za rodinu její vnučka Vlasta Kašparová

Archivní fotografie

Dvě fotografie německých tanků, po válce svezeny na budišovské nádraží, pocházející z archivu Ladislava Eichlera.

Na zadní straně jedné z nich je popis jednoho z tanků:

Tank Pz Kpfw IV kanon 75 mm

Pro pětičlennou posádku; délka i s kanonem 7,02 m, šířka 2,88 m a výška 2,68 m.

Motor 300 k zážehový; dva kulometry 7,92 mm a panceřování 10–80 mm.

Dojezd při plné nádrži – 320 km při maximální rychlosti 38 km/hod.

Vyrobeno v Německu.

OPRAVY A DOPLŇKY čísl 1/2002

Na str. 33 vypadla v tiskárně značka autora – š –
Str. 23 – místo zkratky V. G. patří *Věra Guthová*

Autorům i čtenářům se za vzniklé chyby omlouváme.

PŘÍLOHA 2/2002: Filmař zrozený ve znamení Lva

Budišovský zpravodaj č. 2/2002

www.horacko.cz/budisov/zpravodaj

Vychází čtvrtletně. Ev. č. min. kultury MK ČR E 11643

Cena Zpravodaje: 10,- Kč

V prodeji: Noviny, Helena Kafaňková; Ko-Text, Helena Kostecká; Obuv, hračky, Lidka Poskočilová; Zelenina, Petr Kosina; Potraviny ZD Budišov, Zdeňka Nováčková.

Vydává: Obecní úřad Budišov, IČO 00289159, tel. 0618/875 110, e-mail: ou.budisov@horacko.cz

Redakce: Karel Pavlíček (e-mail karel_pavlicek@volny.cz, tel. 0618 / 875 212),

Mgr. Jiří Horák.

Vyšlo v Budišově dne 20. 6. 2002

Technická realizace: Ing. Ladislav Dokulil

Tisk Tiskárna Charvát, s.r.o., Velké Meziříčí

Uzávěrka tohoto čísla 31. května 2002

Uzávěrka příštího čísla 31. srpna 2002